

5. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : [навч. посібник]. – К. : ТОВ “Інтерпроф”, 2002. – 270 с.

6. Пальчикова О.М., Мазаненко О.М. До питання діагностики та розвитку музичних здібностей. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. –Харків, 2006. – № 599. – С. 265-268.

О.Олійник,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент В.Л. Бриліна

ВПЛИВ НАРОДНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. Відомі діячі української культури Г.Сковорода, Т.Шевченко, І.Франко, Л.Українка та інші високо цінували усну народну творчість як важливий фактор виховання й всебічного розвитку особистості. Вагомий вклад у теорію і практику естетичного виховання засобами народного музичного мистецтва внесли М.Лисенко, Б.Яворський, М.Леонтович, Я.Степовий, К.Стеценко, П.Козицький та інші, які вважали народну музику ефективним засобом загальноестетичного розвитку особистості, її залучення до мистецтва.

Мета статті полягає у розгляді аспектів естетичного виховання молодших школярів як невід’ємної частини національного виховання, визначальним чинником якого є успадкування молодим поколінням багатства духовної скарбниці народу, його культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. Найважливіше значення в процесі формування основ морально-естетичного світогляду дитини молодшого шкільного віку має насамперед емоційна глибина дитячого сприймання. В.Сухомлинський відзначав, що дитинство є найважливішим періодом людського життя і від того, як пройшло дитинство, хто вів дитину за руку в дитячі роки, що ввійшло в її розум і серце з навколишнього світу, – від того вирішальною мірою залежить, якою людиною стане сьогоднішній малюк. Педагог же без любові до дитини – це все одно, що співак без голосу, музикант без слуху, живописець без відчуття кольору» [2, с. 167].

О.Палюк у статті, «Формування морально-естетичного світогляду засобами народно-декоративного та музичного мистецтва» підкреслював, що емоційне тло у формуванні морально-естетичного світогляду молодшого школяра можуть забезпечити вдало дібрані засоби його виховання; серед них першорядне місце, як відомо, займають народні музичні твори, в яких віддзеркалюється духовність нашого народу, його світоглядність. Автор наголошує на тому, що народне мистецтво відбиває суспільну потребу в осмисленні оточуючого середовища заради задоволення запитів людини і є могутнім стимулом її розвитку.

Завдяки народному мистецтву здійснюється зв'язок поколінь, і через задоволення художніх потреб реалізується соціальне призначення мистецтва. Цінність будь-якого мистецтва, і зокрема народного, визначається багатством засобів за допомогою яких втілюються певні ідеї. У співвідношенні мистецтва з життям виявляється його морально-естетична цінність як могутнього засобу освоєння й перебудови світу. Тому звернення до національного є на сьогодні одним з головних засобів нашого самозбереження.

Цілеспрямоване використання народної музики у роботі з молодшими школярами оптимізує результати праці вчителя. Зустріч учнів у школі із звичним і добре відомим для них засобом народного виховання, завжди є радісною, цікавою й приємною подією. Вона збуджує позитивні емоції, робить малодоступне простим, близьким і зрозумілим, активізує творче мислення учнів, збагачує їх духовно.

Музична спадщина українського народу високохудожня за змістом, глибокоемоційна і різнобічна за засобами виразності, здатна викликати співпереживання, радість і смуток. Тому українську народну музику слід розглядати не тільки як джерело емоційної насолоди, але і як засіб естетичного і морального виховання.

Висока художність і доступність надають українській музиці великого педагогічного значення. Найкращі зразки допомагають виховувати в особистості високі моральні, етичні, світоглядні, художньо-естетичні якості; розвивати художній смак, природні обдарування; формувати музично-педагогічну освіченість.

Основними компонентами виховного потенціалу української музики є інтонаційна особливість, наспівність, простота мелодії і ритмічної структури, виразність і багатство мелодій, гармонії, глибока емоційність, достовірність, глибока сутність думок і ідей, поетичність і чистота образу, глибокий, високохудожній і правдивий зміст багатої історії життя людей, їхніх почуттів і переживань.

Народна педагогіка пережила віки і є основою всієї української культури. Це неоціненна класична спадщина, яку слід дбайливо зберігати і розвивати. Українській народній пісні властиве багатство слова, мелодики, емоційність і історична достовірність, у якій розкривається душа народу, його естетичні смаки, моральні переконання, ставлення до об'єктивної дійсності і суспільних явищ в цілому.

У наукових дослідженнях педагогічний потенціал українського народного фольклору став предметом глибокого всебічного вивчення, починає інтенсивно розроблятися та досліджуватися. У наукових працях досліджувалися такі аспекти: естетичне виховання школярів засобами народної музичної та поетичної творчості (В.Юцевич, С.Мандрик, І.Таран); формування естетичної культури школярів засобами народної творчості (В.Ірліско, Т.Турсунов); розвиток творчої активності у процесі навчання гри на народних інструментах (В.Лабунец, В.Лебедев, І.Маринін, Ф.Тураєв); формування професійної готовності студентів педвузів до діяльності у шкільних

фольклорних колективах (Н. Андрієвська, Н. Кравцова та ін.).

Питанням дослідження процесу естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи за допомогою використання народних звичаїв та обрядів у формуванні естетичного смаку шкільної молоді займалася О. Малентицька. У дослідженнях підкреслювалося, що велика роль у формуванні естетичного смаку учнів належить саме народним звичаям і обрядам, які, окрім світовідчуття та світосприйняття, акумулюють у собі народне уявлення про красу, її принципи та критерії, естетичні ідеали.

Процеси удосконалення освіти і виховання в Україні породжують нові умови розвитку національної культури, зокрема українського музичного фольклору як її джерела. Будучи важливим засобом надбання та передачі соціального досвіду, народна музика входить сьогодні у всі сфери виховної роботи, збагачуючи особистість емоційно-оцінним ставленням, викликаючи потребу до художньо-творчої діяльності.

Естетичне виховання засобами народного музичного мистецтва визначається здатністю цілеспрямовано сприймати, відчувати, правильно розуміти і оцінювати виховне значення і красу народної музики, уміти використовувати її у своїй професійній діяльності.

Безпосереднє знайомство дітей з народною творчістю, спостереження за її живим побутуванням надзвичайно збагачують творчу фантазію, розвивають уяву, сприяють вихованню національної самосвідомості та патріотичних почуттів. Твори народного мистецтва навчають усвідомлювати красу рідної землі, виховують повагу до людей, які створюють її матеріальні та духовні цінності.

Народна пісня, як і вся музична творчість народу, була й залишається головним джерелом творчості композиторів. З глибин століть доходять до нас окремі імена. Найвідоміші творці народних пісень – Маруся Чурай, Семен Климовський, Остап Вересай, Явдоха Єзуїта та багато інших обдарованих предків [1, с. 87-90].

Відомими збирачами, дослідниками, популяризаторами народних пісень були І. Котляревський, Ю. Федькович, Л. Українка, О. Пчілка, пізніше П. Тичина, М. Рильський, М. Стельмах; в наш час – Софія Грица, Степан Пушик, Галина Верховинець, Анатолій Авдієвський, Людвіг Лясота та багато інших.

Збиранню та дослідженню української пісні багато праць присвячено Миколою Лисенко. В своїх наукових дослідженнях він висловлює думку, що українська пісня найбільш споріднена з сербською, цими питаннями також займались передові етнографи Ф. Колесса та К. Квітка. Українською народною піснею займався угорський композитор Б. Барток та фінський композитор і дослідник народної пісні Ільмарі Крон. Розглядаючи її різноманітність, авторами підкреслюється її цілісність, що відповідає народним звичаям, високому рівню художньої культури.

Суть народного традиційного мистецтва полягає в спадкоємності, безперервності існування в часі. Воно тісно пов'язане з життям та побутом людей, їхніми звичаями, навколишньою природою. Саме ці фактори

визначають особливості його художньої мови і художніх напрямків.

Висновки. Українська музична творчість виникла і збагачувалась одночасно з історичним розвитком українського народу. Вона є тією вихідною точкою, з якої починається історія культури українського народу. Обрядові пісні, пов'язані з святами, такими як колядки, щедрівки, гаївки, веснянки, купальську й ожинкові пісні, а також пісні, пов'язані з важливими подіями в житті людей.

Таким чином, проникнення в поетичний світ народних мелодій забезпечує засвоєння характерної для українського народу образно-емоційної та музично-естетичної системи сприймання героїчних образів, які впливають на формування духовного світу молодого покоління.

Література

1. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: Витоки і сучасність / П.І.Дроб'язко // В.Ш., 1997. – С. 87-90.

2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: В 5 т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – С. 167.

М. Паранюк,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І.Г. Барановська

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Реформування освіти у відповідності з концептуальними засадами «Нової української школи» спонукає педагогів до впровадження нових наукових підходів, інноваційних ідей та технологій виховання дітей у закладах освіти. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначено, що естетичне виховання – це важлива складова духовно-культурного розвитку особистості, здійснення якої повинна забезпечити держава [1].

Виховання естетичних почуттів, смаків, потреб залишається актуальним в молодшому шкільному віці, оскільки, отримані дитиною у ранньому віці, знання, вміння та навички впливають на її подальший розвиток та життєтворчість. У сфері духовного життя, повсякденній праці, спілкування з мистецтвом і природою, побуті, міжособистісному спілкуванні – скрізь людина зіштовхується з естетичними явищами. Адже у житті прекрасне й не красиве, трагічне і комічне грають істотну роль. Краса приносить естетичну насолоду і задоволення, стимулює трудову активність, робить приємним наше буття. Почуття прекрасного зумовлює радість і оптимізм, духовно збагачує людину, спонукає її до навчання, натхненної праці і творчості.

Краса безумовно пов'язана з душею людини, її працею, поведінкою, мовою, зовнішністю. Творча душа людства, в тому числі й українського народу,